

III. POMEN ČLOVEŠKE SPOLNOSTI

Oprijemljiv, zemeljski, telesni svet je več kot le negibna snov ali glina namenjena oblikovanju v rokah človeške volje. Stvarstvo je sveto. Ima zakramentalni pomen. Odraža Božjo slavo. To vključuje naša telesa. Naša spolnost ima moč, da se razmnožujemo, in delež v dostojanstvu, da smo bili ustvarjeni po Božji podobi. V skladu s tem moramo tudi živeti.

Naravni fizični svet je poln duhovne dobrote

37. Katoliška vera je bila vedno močno "fizična" religija. Sveto pismo se začne v vrtu in konča z gostijo.¹ Bog je ustvaril svet, rekel, da je dober, in vstopil v njegovo zgodovino. Jezus Kristus, Božji Sin, je postal meso in postal eden izmed nas. V zakramentih so materialne stvari posvečene in postanejo vidni znaki milosti. Navadni kruh in vino, voda, olje in dotik človeške roke so oprijemljivi načini, na katere Božja navzočnost postane učinkovita in resnična.

38. Verujemo v telesna dela usmiljenja. Ko nahranimo lačne, dajemo piti žejnim, oblačimo nage, dajemo zatočišče brezdomcem, oskrbujemo bolne, obiskujemo zapornike ali pokopavamo mrtve, dejansko strežemo Jezusu. (Mt 25, 25-40) Zaupamo v dobroto Božjega stvarstva. (1 Mz 1, 4-31) To zaupanje prežema katoliško domišljijo. Vidno postaja v naši umetnosti in arhitekturi, v menjavanju praznovanja in postenja v našem liturgičnem koledarju in v naših ljudskih pobožnostih in zakramentalih.

Moška in ženska spolnost sta soudeležena pri našem duhovnem namenu

39. Stvarjenje vidnega sveta ima duhovni pomen, ki je vpleten v način, kako živimo kot moški in ženske. Naša spolnost ima namen. Naša telesa niso le lupine za dušo ali čutne naprave za možgane. Prav tako niso surovina, ki se lahko prosto zlorablja ali reprogramira. Za kristjane sta telo in duh močno povezana. Vsako človeško bitje je celota duha in telesa. Sveta Hildegarda iz Bingna je zapisala: »Telo je v resnici tempelj duše, ki sodeluje z dušo s pomočjo čutov na podoben način, kot se mlinsko kolo vrti s pomočjo vode.« Telo ima kot del Božjega stvarstva prirojeno dostojanstvo. To je intimni del naše identitete in naša večna usoda. Oba spola dobesedno utelešata Božji načrt za človeško soodvisnost, skupnost in odprtost za novo življenje. Ne moremo ponižati ali zlorabiti telesa, ne da bi obenem povzročili škodo tudi duhu.

40. Seveda, ne ljubimo vedno tako, kot bi morali. Spol je nedvomno močan dejavnik v človeških odnosih – tako v dobrem kot slabem. Tako je bila zloraba ali neurejenost v spolnosti vedno velik vir zmede in greha. Spolna sla in samo-razumevanje sta lahko

¹ Katekizem Katoliške Cerkve (KCC), 1602.

zapletena. Naša identiteta se razkriva v Jezusu in v Božjem načrtu za naše življenje in ne v padlih poskusih samo-uveljavljanja.

41. Zakon obstaja zaradi razmnoževanja in občestva, biologije in Božje zaveze, narave in nadnarave, ki skupaj nakazujejo, kaj pomeni biti "človek". Zakonska zveza obstaja, ker odkrijemo in sprejmemo, namesto izumimo ali si ponovno izpogajamo poklicanost k samodarovanju, ki je bistvenega pomena pri stvarjenju nas kot moških in žensk v okviru zaveze. Zakonska zveza je božja stvaritev, ker smo božja bitja in ker je Bog ustvaril moškega in žensko za občestvo z njim v njegovi zavezi.

42. Naš izvor v obliki dveh različnih in komplementarnih spolov in naš klic k ljubezni, k občestvu in k življenju,² sta se zgodila v istem trenutku. Po besedah papeža Frančiška: "To je zgodba o ljubezni. To je zgodba o mojstrovini stvarstva."³

43. Ta poziv k ljubezni, občestvu in življenju vključuje celoten obstoj moškega in ženske, telesa in duše. Človek je hkrati telesno in duhovno bitje.⁴ Telo na nek način razkriva osebo.⁵ Kot rezultat, človeška spolnost ni nikoli zgolj funkcionalna. Razlike med spoloma, vidne na zunaj, neposredno prispevajo k zakonskemu značaju telesa in sposobnosti posameznika, da ljubi.⁶ V središču tega klica k ljubezni je Božji poziv: bodite "plodni in se množite." (1 Mz 1,28) Zakonska združitev para preko telesa je zato po svoji naravi tudi poziv, da bi živeli kot očetje in matere.⁷

44. Z dobrim razlogom slišimo veselje v Adamih besedah, ko je prvič zagledal Evo: »To je končno kost iz mojih kosti in meso iz mojega mesa." (1 Mz 2,23) *Katekizem katoliške Cerkve*, ugotavlja, da od začetka "moški odkriva žensko kot drugi "jaz", s katerim si deli isto človeškost."⁸ Moški in ženska si delita enako dostojanstvo, ki prihaja od Boga, njunega Stvarnika. V Božjem načrtu tako podobnosti in drugačnosti moškega in ženske sovpadajo z njuno spolno komplementarnostjo kot moško in žensko. Ustvarjena skupaj (1 Mz 1, 26-27), sta moški in ženska namenjena drug drugemu.⁹ Različnost v spolu je prvobitni opomin, da smo narejeni, da damo sami sebe drugemu, pri čemer nas vodita krepost in Božja ljubezen.

² KKC, 2331.

³ Papež Frančišek, Homilija v domu sv. Marte: Ko ljubezen doživi polom, 28. 2. 2014.

⁴ KKC, 362.

⁵ Janez Pavel II., Teologija telesa (TT), 9. 1. 1980.

⁶ Kongregacija za nauk vere, Pismo o sodelovanju moških in žensk v Cerkvi in svetu, Družina, 2004.

⁷ Pavel VI., Okrožnica Posredovanje človeškega življenja (Humanae Vitae), 12.

⁸ KKC, 371.

⁹ KKC, 371.

45. Svati Janez Pavel II je pogosto govoril o "poročnem ali zakonskem pomenu telesa."¹⁰ Nadaljeval je poučevanje 2. vatikanskega koncila, da "partnerstvo moškega in ženske predstavlja prvo obliko občestva med osebami."¹¹ Toda različnost v spolu zaznamuje vse naše odnose, velja tudi za neporočene, saj smo vsi vstopili v življenje kot sinovi ali hčere. Poklicani smo, da smo bratje ali sestre, ne samo tistim, ki so v naših družinah, ampak tudi pomoči potrebnim v naših soseskah, skupnostih in cerkvah. Naša moška in ženska identiteta je osnova našega klica k očetovstvu ali materinstvu, fizičnemu ali duhovnemu. Na ta način ima razlika med spoloma univerzalni pomen.

46. Ker je osrednji del naše identitete, spolnost ne more biti izolirana od pomena človekove osebnosti. Spol ni nikoli samo fizični ali čustveni vzgib. Vedno vključuje več. Spolna želja kaže, da ne bomo nikoli samozadostni. Hrepenimo po intimnosti z drugim. Spolni odnos, ne glede na to, kako "bežen" je, ni nikoli preprosto biološko dejanje. V resnici je spolna intimnost vedno v nekem smislu zakonska, saj ustvarja človeško vez, ne glede na to, kako nenamerna je. Ustrezno urejeno zakonsko dejanje ni nikoli preprosto vase zagledano, neodvisno erotično dejanje. Naša spolnost je osebna in intimna, a vedno s socialno razsežnostjo in posledicami. Zakramentalna zakonska zveza ni nikoli zasebna lastnina, ampak se odkriva v zvezi z Božjo širšo zavezo.

Imamo etiko spola, ker ima spol duhovni pomen

47. Dve različna poklica se odzivata vabilu, da smo moški in ženske v Božjem načrtu: zakonska zveza in celibat. Obe poklicanosti se združujeta v skupni predpostavki, da spolna intimnost med moškim in žensko sodi v in uspeva v okviru zaveze. Celibat je način, kako neporočeni ljudje potrjujejo resnico in lepoto zakonske zveze. Celibat in zakonska zveza se oba vzdržita spolnih odnosov, ki druge izrabijo na pogojne aličasne načine. Pristna celibatna abstinenca zagotovo ni preziranje spolnosti, ampak spoštuje spolnost z vztrajanjem, da spolna intimnost služi in se ji služi v zavezi. Z življenjem v luči zaveze poročeni pari in spolno vzdržne osebe podobno ponudijo svojo spolnost za skupnost, za ustvarjanje družbe, ki ne temelji na poželjivosti in izkoriščanju.

48. V naslednjih treh poglavjih bom podrobneje govorili o zakonski zvezi (poglavji 4 in 5) in celibatu (poglavje 6). Vendar pa oba načina življenja temeljita na božjem vabilu, da živimo moškost in ženskost na velikodušen, samo-daritven način. Oba načina življenja gledata na Božjo zavezo in sprejemata dejstvo, da smo ustvarjeni kot moški in ženske, kar pomeni priložnost za veselje. Norma, ki jo postavljamo naši ljubezni – norma zaveze – se včasih čuti kot breme. A prav ta norma odlikuje in pokaže pravi pomen ljubezni, ustvarjene po podobi Boga.

¹⁰ TT, 2. 1. 1980.

¹¹ II. Vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija Cerkev v sedanjem svetu (Gaudium et spes), 12.

49. Stvarjenje nas kot moških in žensk po podobi Boga je razlog, da smo vsi poklicani h kreposti čistosti. Čistost je izražena na različne načine, glede na to, ali smo poročeni ali ne. Ampak za vsakogar čistost vključuje zavračanje, da bi svoja telesa ali telesa drugih uporabili kot predmete za potrošnjo. Čistost je navada, če smo poročeni ali ne, živeti našo spolnost z dostojanstvom in milino v luči Božjih zapovedi. Poželenje je nasprotje čistosti.

Poželenje vključuje gledanje na druge kot na predmete za uporabo, kakor da bi telo drugega obstajalo le za potešitev poželenja. Prava čistost "ne prezira telesa", vendar vidi telo v polni osebnostni razsežnosti.¹² Čistost je veliki "da" resnici človeštva, ki je ustvarjeno po podobi Boga in poklicano, da živi v zavezi.

50. Če jo razumemo na tak način, je čistost nekaj, k čemur je vsakdo poklican. "Vsi krščeni smo poklicani k čistosti ... Poročeni ljudje so poklicani k življenju zakonske čistosti; drugi živijo čistost v vzdržnosti."¹³ Čista zakonska ljubezen postavlja *eros* v okvir ljubezni, skrbi, zvestobe in odprtosti za otroke. Čisti celibat se prek vzdržnosti strinja, da spolna intimnost spada v kontekst ljubezni, skrbi in zvestobe.

51. Korenine tega krščanskega učenja so starodavne. Tako je Sveti Ambrož zapisal v četrtem stoletju: "Obstajajo tri oblike kreposti čistosti: prva je zakonska, druga vdovska in tretja je deviško življenje. Nobene ne hvalimo na račun druge ... To je tisto, kar pripomore k bogastvu v redu Cerkve."¹⁴

52. Kako živeti ta nauk konkretno, bodisi v zakonu ali celibatu, in v današnjih včasih težkih razmerah – bo naloga, ki nas bo vodila v preostalem delu te kateheze.

53. *Bog je ustvaril ves vidni svet iz svoje ljubezni do nas. Vse, kar lahko vidimo in se česar se lahko dotaknemo, vključno z našimi moškimi in ženskimi telesi, je bilo ustvarjeno z avoljo Božje zaveze. Ne ljubimo vedno, kot bi morali, vendar nas Božji vzorec ljubezni varuje in nas pokliče nazaj k naši pravi naravi. Zakonska zveza in celibat sta dva načina življenja v skupnosti kot moški ali ženske v svetlobi Božje zaveze, zato sta oba, zakonska zveza in celibat, načina življenja v čistosti.*

¹² Karol Wojtyła, Ljubezen in spoštovanje.

¹³ KKC, 2348-2349.

¹⁴ KKC, 2349.

VPRAŠANJA ZA RAZPRAVO

a) Zakaj katoličani tako zelo uživajo in cenijo fizični, oprijemljivi svet? Pomislite na kaj lepega, kot so narava, telo, hrana ali umetnost - zakaj so te stvari tako pomembne v katoliški tradiciji?

b) Kakšen je namen stvarstva? Je fizični svet nepopisan list, za katerega se lahko svobodno odločamo in ga izkoriščamo po lastnih željah?

c) Stvari, kot so počitek, hrana, užitek in lepota so privlačne. Ampak včasih občutimo globoke želje po stvareh, ki niso dobre za nas. Kako vemo, kdaj je poželenje upravičeno in dobro? Kako lahko cenimo in uživamo stvarstvo in naša telesa v vsakdanjem življenju?

d) Zakaj misliš, da katoliška praksa tradicionalno vključuje tako slavlja kot post? Celibat in zakonsko zvezo?